

EESTI KOOLINOORTE LUGEMISHARJUMUSED MEEDIA NÄITEL

Helin Puksand

Ülevaade. Õpilase kirjaoskuse edukaks arendamiseks tuleb võtta arvesse teismeliste mitmesuguseid kultuurilisi, lingvistilisi, sotsiaalseid ja emotsionaalseid vajadusi. Teismelised loevad väljaspool kooli eriilmelisi tekste ja on elektrooniliste tekstide lugemises sageli õpetajatest sammu võrra ees, mis toob kaasa vajaduse tunda teismeliste tekstikeskkonda väljaspool kooli. Artikkel tutvustab eestikeelse põhikooli lõpetajate ja 11. klassi õpilaste internetis lugemise mahtu ja laadi vaba aja tegevuste laiemas kontekstis. Statistiline uurimus põhineb 2008.–2009. aastal läbiviidud küsitlusel.*

Võtmesõnad: emakeeleõpe, kirjaoskus, lugemisoskus, lugemisharjumus, meedia, multimeedia, eesti keel

1. Kirjaoskus ja lugemisoskuse mõtestamine

Traditsiooniliselt on lugemise all silmas peetud peamiselt raamatute lugemist. Üleilmastumine asetab aga uued nõudmised kirjaoskuse eri liikidele, mida me vajame nii tööl kui ka igapäevases suhtluses (Johnson, Kress 2003). Nende hulka kuulub ka lugemine.

Universaalse kirjaoskuse eesmärgiks on võime kriitiliselt kirjutada ja lugeda keerulisi tekste ning tekste tõlgendada. Muutunud on aga teksti mõiste: sellena käsitatakse nii traditsioonilisi trükitud materjale kui ka mitmekesiseid meediatekste, hõlmates muuhulgas internetti, filmi ja televisiooni (vt nt Considine jt 2009, Gee 2008, Kucer 2009). Ainult trükiteksti lugemise oskusest enam ei piisa. Andes eesõiguse trükitud tekstile, on õpetajad juba ette läbi kukkunud ühiskonna tulevaste liikmete ettevalmistamisel (Considine jt 2009). James P. Gee toob esile, et inimesed peavad terve elu õppima üha uusi semiootikavaldkondi kui tavade kogumeid, mis sunnivad omandama üht või mitut suhtlusmoodust (nt suuline või kirjalik keel,

* Artikkel on valminud Eesti Teadusfondi grantide 8605 toel.

pildid, valemid, sümbolid, helid, žestid, joonised jne) – viimastega tagatakse eri tüüpi tähenduste vahetamine kommunikatsioonis (Gee 2003: 18–19). Kirjalikku teksti liigitatakse omakorda seotud ja sidumata tekstiks. Seotud tekst koosneb harilikult lausetest, mis omakorda moodustavad lõike. Lõigud moodustavad veelgi mahukamaid struktuure nagu jaotised, peatükid ja raamatud. Sidumata tekstid järgivad kõige sagedamini maatriksi struktuuri, mille aluseks on erinevate loendite kombinatsioonid. (OECD 2008: 18) Õppetöös on traditsiooniliselt kasutatud rohkem seotud teksti, kuid nüüdisajal domineerivad pigem segatekstitid, kus kasutatakse koos nii seotud kui sidumata tekstiosi, mis tähendab, et õpilased peavad toime tulema mõlemat liiki teksti lugemise ja tõlgendamisega. Seega on vaja väga laia kirjaoskust, et tänapäeva maailmas hakkama saada.

Juba 1980. aastatest (Street 1984) nähakse kirjaoskust enamana kui lugemine ja kirjutamine ning kirjaliku keelega seostuvate tehniliste oskuste ja pädevuste omandamine. David Johnson ja Gunther Kress (2003) toovad välja, et kirjaoskus on pigem terve ühiskonna tavade ehk sotsiaalse praktika (ingl *social practice*) kogum, teadmiste vorm ja kommunikatsioonilike mitmekesisus – see, mis võimaldab indiviidil ühiskonnas täielikult osaleda ja toimida. Ka mitmed teised autorid on kirjaoskust defineerinud sotsiaalse praktikana ja ühiskonna toimingutavade süsteemina (vt Gee 2003, 2008, Pahl, Rowsell 2005). Kui defineerida kirjaoskust sotsiaalse praktika kaudu, siis aitab see näha seoseid teiste nähtustega: kirjaoskus on midagi, mida inimesed kasutavad oma igapäevaelus, kodus, tööl ja koolis (Pahl, Rowsell 2005: 10–11). Niikaua kui inimene ei pea osalema teatud laadi sotsiaalses praktikas (nt mängima korvpalli, vaidlema kohtunikuga), ei saa ta olla võimeline mõistma selle tegevusala teksti (Gee 2003: 15).

Kirjaoskuse, k.a lugemisoskuse kui sotsiaalse praktika eripäraga arvestamine on väga oluline ka koolis. Eestis on teema muutunud aktuaalseks uue riikliku õppekava järkjärgulise rakendamise 2011/12. õppeaastast (vt Õppekava 2010).

Koolis ja kodus on sageli väga erinevad tekstimaailmad (vt Considine jt 2009, Luukka jt 2008, Pahl, Roswell 2005). Praegused noored elavad maailmas, kus meedia- ja arvutitekstide lugemine on niisama tavaline kui raamatute lugemine. Õpetajatel on seetõttu tekkinud probleem, kuidas kasutada tekste õpilaste kirjaoskuse arendamisel. Teismelistel on omalaadselt rikas ja mitmepalgeline kirjaoskuse kogemus ja taust, mida pedagoogid sageli ei tunne, ning tekstide ring, mida õpetajad ei kasuta. Tänapäeva õpetajate ülesanne on rajada sild õpilase olemasolevate teadmiste ja õppesisu vahele, et teismelised võiksid olla edukad nii koolis kui ka väljaspool (Considine jt 2009).

Michele Knobel ja Colin Lankshear eristavad ühelt poolt koolikirjaoskust, mis hõlmab juttude lugemist, nimekirjutust, tekstiteadlikkust ja koduste ülesannete täitmist vms formaalse hariduskontekstiga seonduvat, ning teisalt sellist kirjaoskust, mis ei sarnane koolikirjaoskusega ja mille suhtes õpetajad sageli ei ole tolerantid (Knobel, Lankshear 2003). Üha rohkem kasutatakse multimodaalseid suhtluskanaleid, s.t rakendatakse koos mitut kommunikatsioonimoodust: kirja, kõnet, meloodiat, fotot, videot või filme jne. Multimodaalsed suhtluskanalid on pigem reegel kui erand ja tulevikku suunatud õppekavade võtmeküsimus on, kuidas nendega teadlikult toime tulla (Johnson, Kress 2003). Vajaduse uurida õpilaste koolivälisest kirjaoskuspraktikast on välja toonud mitmed autorid (vt Assor jt 2002, Pahl, Rowsell 2005, Pitcher jt 2007) ja näiteks Soomes on seda väga ulatuslikult ka

tehtud, piirdudes, tõsi küll, põhikooliga (vt Luukka jt 2008). Kui õpetajad teavad, missuguseid videomänge lapsed mängivad või mida noored oma blogides kirjutavad, annab see neile juhtlõnga, kuidas multimodaalsuse mõistmine toetab mõtlemis- ja kommunikatsioonioskusi. Õpetajate ülesanne on uurida välja, missugune on nende õpilaste igapäevane lugemis- ja kirjutamispraktika, jagada sellekohast kogemust klassis ja ehitada sellele üles tunni kirjaoskuskeskkond. (Pahl, Rowsell 2005: 45, 70)

Lugemisedu olulised tegurid on sisemine motivatsioon ja enese teadvustamine lugejana. Lugemise motivatsioon ennustab lugemissaavutust standardtestides (Gottfried 1985) ja koolis (Sweet jt 1985). Avi Assor jt (2002) on välja toonud, et lugemishuvi soodustab selline koolikontekst, mis rõhutab loetu asjakohasust õpilase taustteadmiste ja kogemuste jaoks. Selleks on aga vaja õpetajal tunda tausta, mis õpilasega kooli kaasa tuleb.

John T. Guthrie ja Alan Wigfield defineerivad motivatsiooni terminite *uskumused, väärtused, vajadused* ja *eesmärgid* kaudu (Guthrie, Wigfield 1997). Õpetajad peaksid seega õpilaste motiveerimisel arvestama, missugused on laste huvid, vajadused ja väärtushinnangud. Motivatsiooniteoreetikud ei eelda tingimata, et enamik tegevusi koolis oleks või peaks olema sisemiselt motiveeritud. Pigem on paljud tegevused algselt välise motivatsiooniga, kuid autonoomiat toetavates tingimustes muutub nende motivatsioon sisemiseks (Deci jt 1996). Õpetajad peaksid proovima suurendada akadeemiliste tegevuste motivatsiooni laiendatud situatiivse huvi kaudu ehk arvestama kõigega, mis noori huvitab, millega nad iga päev kokku puutuvad, ning siduma seda akadeemiliste teadmistega. Madala saavutustasemega õpilaste motivatsioon suureneb, kui raamatud seostuvad tegevuste ja igapäevaeluga, millega need noored seotud on (Sweet jt 1998). Lugemisel on tekstist arusaamine suhteliselt suurem, kui teema huvitab või erutab õpilasi (Guthrie jt 2006). Võrgukeskkonna, nagu Vikipeedia-artiklite, blogide, jututubade, MSN-i kasutamine meeldib õpilastele rohkem kui traditsiooniline akadeemiline koolitöö. Filmiklipid, veebilehed, fotod, graafilised romaanid¹, muusika, koomiksid, luuletused ja reklaamid võivad olla ühtaegu nii informatiivsed kui motiveerivad. (Considine jt 2009) Õpetajad peaksid teadvustama kirjaoskusmaailma mitmekesisust ning sellega arvestades õpilasi rohkem lugema motiveerima.

Õpikeskkonna motivatsiooni tõstmine nõuab niisiis teadmisi selle kohta, missugune on õpilase kooliväline ehk vaba aja tekstimaailm. Käesolevas artiklis tutvustatava uurimuse eesmärk on teada saada, mida teevad eesti õppekeele õpilased vabal ajal, kas seal on kohta lugemisel, mil määral ja missuguste tekstidega õpilased väljaspool kooli kokku puutuvad. Artikkel keskendub autori mahukama lugemisharjumuste uurimuse sellele osale, mis puudutab arvutikasutust ja ajakirjandust. Eestis on õpilaste arvutikasutust küll uuritud, kuid mitte sarnasest vanuserühmast ega lugemisest lähtuvalt, mistõttu käesoleva uurimuse jaoks nad võrdlust ei paku. 2005. aastal on Eestis läbi viidud koolinoorte meediakasutuse uurimus, kuid käesoleva uuringu jaoks ei paku ka see võrdlusmaterjali, sest toona uuritud vanusegrupp on oluliselt laiem ja suunitluse kattuvus minimaalne (MEDIAPPRO 2006). Soome uuring põhikooli lõpetajate kohta (Luukka jt 2008) lubab kohati võrdlust samalaadsete andmete osas. Võrdlusmaterjali pakuvad ka PISA 2009 tulemused (Tire jt 2010), kuid siingi tuleb arvestada, et PISA uuris vaid 15-aastaseid õpilasi.

¹ Graafiline romaan on koomiksilaadne graafiline ümberjutustus pikemast romaanist. Eestis on näiteks ilmunud Stephanie Meyeri ja Young Kimi "Videvik. Graafiline romaan. 1. osa" (Tallinn: Pegasus 2010).

2. Taust, materjal, meetod

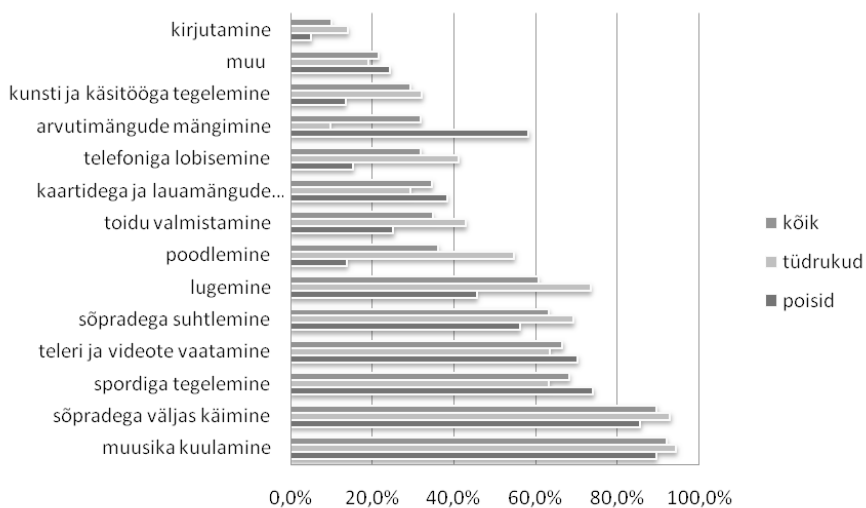
2008.–2009. aastal viis siinkirjutaja läbi küsitluse eesti õppekeelega üldhariduskooli 9. ja 11. klassi õpilaste seas, et teada saada, missugusel kohal on arvutikasutus noorte kooliväliste ehk vaba aja tegevuste hulgas: kui palju kasutavad 9. ja 11. klassi õpilased arvutit, missuguseid tekste nad arvuti vahendusel loevad ja kuivõrd tajuvad koolinoored internetti lugemiskeskonnana ning teadvustavad ennast lugejana. Küsimustiku täitis 914 õpilast 17 eesti koolist. Ligi 2/3 õpilastest (63,1%) oli Tallinnast (577 vastajat), 18,2% teistest linnadest (166) ja 18,7% maakoolidest (171). Valim on vanuseliselt piisavalt tasakaalus: 479 õpilast oli 9. klassist (52,4%) ja 435 õpilast 11. klassist (47,5%). Osalejate keskmine vanus 9. klassis oli 15,6 ja 11. klassis 17,6 aastat. Kuna klassid valiti juhuslikult, on tüdrukud väikses ülekaalus: 497 tüdrukut (54,4%) ja 417 poissi (45,6%).

Uuringu jaoks koostati poolstruktureeritud küsimustik, kus oli nii avatud kui ka valikvastustega küsimusi. Andmete töötlemiseks kasutati statistilist analüüsi. Et välja tuua erinevused tüdrukute ja poiste vahel, on kasutatud χ^2 -testi, kus olulisnivooks on valitud 5% ($\alpha = 0,05$).

3. Tulemused

3.1. Noorte vaba aja meelistegevused

Esmalt loodi lugemisharjumustele laiem raam ja koolinoortelt küsiti, kuidas neile meeldib veeta vaba aega. Õpilasele pakuti valikuna 13 tegevust, mille hulgast võis valida kõik endale sobivad vastused, ja võimaldati nimekirja ka täiendada. Vaba aja tegevuste seas ei olnud küsimust arvuti kasutamise kohta, kuna sellele keskenduti uurimuses eraldi. Samas annavad mitmed vastused (suhtlemine meilitsi või suhtlusportaalides, arvutimängude mängimine) teavet ka arvuti kasutamisest. Ülevaate noorte vaba aja tegevustest annab joonis 1.

Joonis 1. Vaba aja tegevuste eelistus

Eelistuste sageduse põhjal võib jagada vaba aja tegevused kolme rühma.

Esimesse rühma kuuluvad muusika kuulamine ja sõpradega väljaskäimine, mida on oma vastusena märkinud u 90% teismelistest. Esikohal on muusika kuulamine: seda peab oluliseks 92,0% osalenud õpilastest. Tüdrukud eelistavad muusikat kuulata rohkem kui poisid (94,4% tüdrukuid ja 89,5% poisse); sooline erinevus on ka statistiliselt oluline: $p = 0,009$ ($p < 0,05$). Teisel kohal on sõpradega väljaskäimine: 89,6% teismelistest oli märkinud ära selle eelistuse. Tüdrukud eelistavad sõpradega liikuda rohkem kui poisid (92,9% tüdrukuid ja 85,6% poisse) ning erinevust rühmade vahel kinnitab olulisustõenäosus $p = 0,000$.

Teise rühma moodustavad tegevused, mida on märkinud umbes kaks kolmandikku vastanutest: spordiga tegelemine, teleri ja videote vaatamine, sõpradega suhtlemine meilitsi või suhtlusportaalides ja lugemine. 68,2% õpilaste seas, kellele meeldib vabal ajal tegeleda spordiga, on ootuspäraselt ülekaalus poisid (74,1%) ja vähemuses tüdrukud (63,3%); statistiline erinevus on oluline ($p = 0,000$). Järgmisena eelistati vaadata telerit ja videoid (66,6% vastanutest), mis meeldib poistele pisut rohkem kui tüdrukutele: selle vastuse valis 70,3% poisse ja 63,5% tüdrukuid ($p = 0,028$). Meili teel või suhtlusportaalides meeldib suhelda 63,2%-le õpilastest. Sõpradega suheldakse MSN-is, e-kirjade teel ja suhtlusportaalides, nagu Orkut, Facebook, Rate (vt allpool). Internetisuhtluse eelistus on tüdrukute seas u 13% suurem kui poiste seas (69,2% ja 56,1%; $p = 0,000$). Ligikaudu 61% õpilastest näeb oma vaba aja tegevuste seas ka lugemist, kuid soolised käärid on väga suured. Lugemist eelistab 73,4% tüdrukuid ja ainult 45,6% poisse. Sarnase tulemuse andis ka PISA 2009 uuring, kus tuli välja, et naudingu eesmärgil loeb 61,4% Eesti õpilastest: tüdrukutest 76,8% ja poistest 47,1% (Tire jt 2010: 49–52).

Kolmandasse rühma on arvatud tegevused, mida märkisid vastajatest vähem kui pooled: poes käimine, söögi valmistamine, lauamängude või kaartidega mängimine, arvutimängude mängimine, telefonitsi sõpradega lobisemine, kunsti ja käsitööga tegelemine. Kõige vähem oli meelistegevusena toodud välja päevikute, lugude või luuletuste kirjutamist. Eraldi väärib väljatoomist arvutimängude mängimine, mis poiste eelistuste seas oli viiendal kohal (58,3%), kuid tüdrukutel viimane (9,9%). Vabavastuse "Muu" all on noored välja toonud mitut laadi tegevusi: pilli (klaveri või kitarr) mängimine, laulmine ja tantsimine, fotograafia, reisimine, tehnika, töötamine ning nende kõrval ka puhkamine, magamine ja pidutsemine. Kuivõrd vaba aja tegevused siinses uurimuses loovad vaid tausta lugemisharjumustele, ei peatuta sellel rühmal detailsemalt.

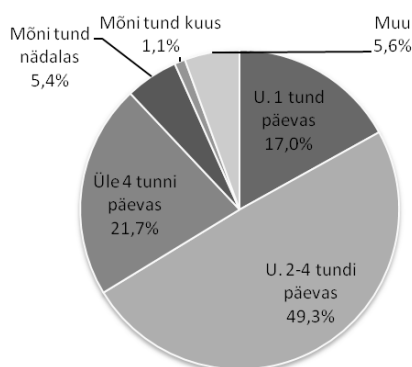
Nagu tulemustest näha, meeldib 60,7% vastanud õpilastele vabal ajal lugeda, kuigi soolises võrdluses selgub, et seda teeb ligi kolmveerand tüdrukutest, kuid alla poole poistest. Kui võrrelda saadud andmeid Soome kohta teadaolevaga, siis on tulemused üsna vastandlikud. Minna-Riitta Luukka jt läbiviidud uurimusega võrreldes on Eestis olukord väga hea. Soome põhikooli lõpetajatest peab oma vaba aja harrastuseks lugemist ainult 19% protsenti. Kuigi ka Soomes loevad tüdrukud rohkem kui poisid (vastavalt 31% ja 7%), on nendegi lugemishuvi eesti tüdrukutega võrreldes enam kui kaks korda väiksem. (Luukka jt 2008: 48) Samas väitis PISA 2009 uuringus 67% Soome 15-aastastest, et nad loevad naudingu eesmärgil, kuigi ka seal olid poiste ja tüdrukute tulemused väga erinevad (Tire jt 2010: 49–52). Eesti tulemused olid nii käesolevas uurimuses kui PISA 2009 uuringus sarnased: mõlema uuringu tulemused näitavad, et 61% õpilastest loeb naudingu eesmärgil.

Kooli jaoks on suur väljakutse teadvustada poistele, et ka nemad on lugejad, ehkki teistsuguses tähenduses ühiskonnas levinust.

Järgnevalt vaadatigi, kui palju aega veedetakse arvutis, kus lugemist läheb vaja tegelikult kogu aeg.

3.2. Arvutis veedetud aeg ja selle sisu

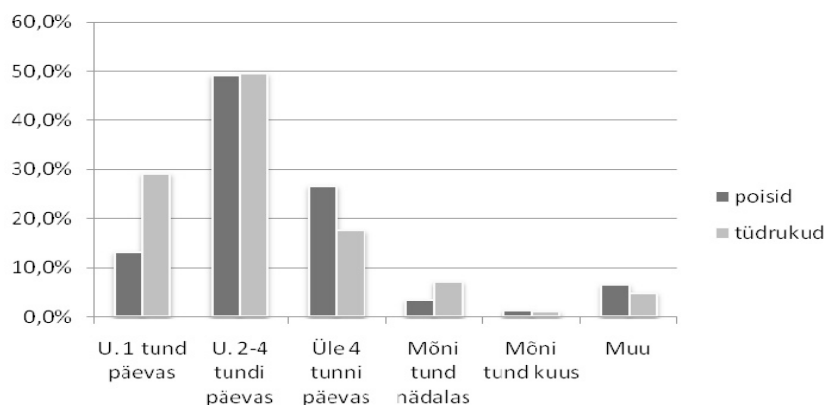
Eesti Statistikaamet toob välja, et 98% Eesti 16–24-aastastest noortest kasutab arvutit ja interneti (Eesti Statistika 2010), seega on arvuti ja internet õpilastele kättesaadav. Kui palju siin küsitletud noored veedavad oma hinnangul aega arvutis, näitab joonis 2.

Joonis 2. Arvutis veedetud aeg

Ka siinsed andmed arvutis veedetud aja kohta näitavad, et õpilastel ei ole üldiselt probleemi arvuti ja interneti kättesaadavusega. Pooled õpilased (49,3%) veedavad arvutis päevas 2–4 tundi ja ligi veerand (21,6%) isegi üle nelja tunni. Umbes ühele tunnile päevas hindas oma arvutis veedetud aega 17,0% vastanutest. Ainult 10 õpilast (5 poissi ja 5 tüdrukut) vastas, et nad veedavad arvutis aega vaid mõni tund kuus.

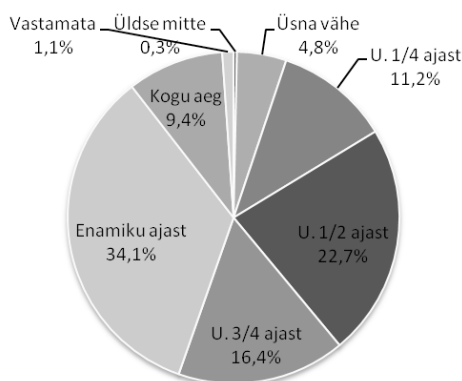
Tüdrukute ja poiste erinevusi arvuti kasutamises illustreerib joonis 3.

Joonis 3. Arvutis veedetud aeg tüdrukute ja poiste võrdluses

Soolises võrdluses võime näha, et 2–4 tundi veedavad oma aega arvutis nii pooled tüdrukud kui ka pooled poisid. Kui vaadata, kes istub arvuti taga vähem aega, siis siin on tüdrukud ülekaalus – nii nende seas, kes on arvutis ühe tunni päevas, kui ka mõne nädalatunni arvutis veetjate seas. Üle nelja tunni aga veedab arvuti taga 26,6% poistest ja 17,5% tüdrukutest. Sooline erinevus on oluline ($p = 0,001$), kuid 9. ja 11. klassi vahel statistiliselt olulised erinevused puuduvad ($p = 0,303$).

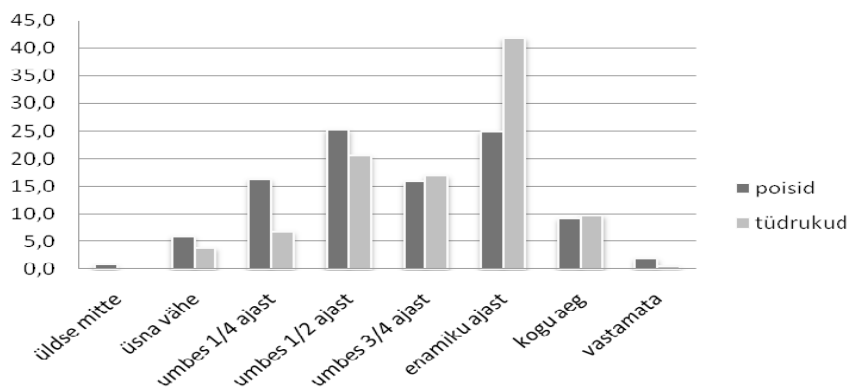
Arvuti kasutamine ilma lugemata on praktiliselt võimatu. Teada saamaks, kas noored seda endale ka teadvustavad, küsiti neilt, kui palju aega kasutavad õpilased oma hinnangul arvutis olles lugemiseks. Tulemusi illustreerib joonis 4.

Joonis 4. Arvutis lugemisele kulutatud hinnanguline aeg

Kolmandik vastanutest mõistab, et nad kasutavad lugemist arvutis enamiku ajast. 9,4% on suisa välja toonud, et nad loevad arvutis olles kogu aeg. 22,6% vastanutest arvab, et nad loevad umbes poole ajast, ja 16,4% kolmveerand ajast. Vaid 16,3% õpilastest arvab, et nad loevad vähem. Ainult kolm noormeest arvasid, et nad ei kasuta arvuti kasutamisel üldse lugemist.

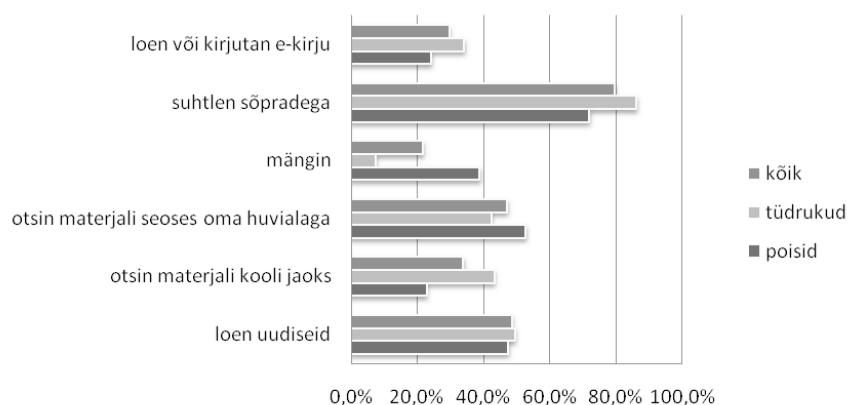
Kui kogu valimi põhjal võib järeldada, et teismelised üldiselt mõistavad, et arvutit kasutades nad tegelikult loevad, siis tekib küsimus, kas sama järelduse võib teha ka eraldi poiste ja tüdrukute tulemuste põhjal. Arvutis lugemisele kulutatud hinnangulist aega sooti illustreerib joonis 5.

Joonis 5. Arvutis lugemisele kulutatud hinnanguline aeg tüdrukute ja poiste võrdluses

Jooniselt 5 võib märgata, et tüdrukud loevad enda arvutes rohkem: koguni pooled tüdrukud leidsid, et nad loevad arvutis kas enamiku ajast või koguni kogu aeg, samamoodi arvab aga ainult kolmandik poisse. Samas märgib veerand poistest, et nad loevad arvuti kasutamisel kas veerandi ajast või veelgi vähem, kuid tüdrukute on selliseid vaid kümnendik. Olulist erinevust poiste ja tüdrukute vahel näitab olulisustõenäosus $p = 0,000$.

Kas erinev ajakasutus arvutis võib olla tingitud sellest, et tüdrukud ja poisid tegelevad arvutis erinevate asjadega? Mida noored enda arvutes arvutis teevad? Õpilased võisid märkida kõik sobivad vastused ja tulemusi illustreerib joonis 6.

Joonis 6. Noorte tegevused arvutis

79,7% õpilastest vastas, et ta suhtleb arvutis sõpradega. Tüdrukute teeb seda lausa 86,2% ja poistest 71,9% ($p = 0,000$). 48,6% õpilastest loeb uudiseid, siin on tüdrukute ja poiste eelistus peaaegu võrdne, nende vahel ei esine statistiliselt olulist erinevust ($p = 0,544$). 47,2% otsib materjale oma huvialaga seoses – seda teevad rohkem poisid (52,8%) ja see erinevus on statistiliselt oluline ($p = 0,002$). Vähem otsitakse materjale kooli jaoks (33,9%), kuigi tüdrukud teevad seda oluliselt rohkem: seda tegevust märgib oma arvutikasutuses olulisena 43,3% tüdrukutest ja vaid 22,8% poistest ($p = 0,000$). Veel vähem loetakse ja kirjutatakse e-kirju (29,7%) – seda teeb jällegi rohkem tüdrukuid ($p = 0,001$). Kõige vähem veedavad noored aega arvutis mängides; mängu on maininud ainult 21,8% vastanutest. Siit aga tuleb välja suur sooline erinevus: poistest mängib arvutiga 38,9%, kuid tüdrukutest ainult 7,4% ($p = 0,000$).

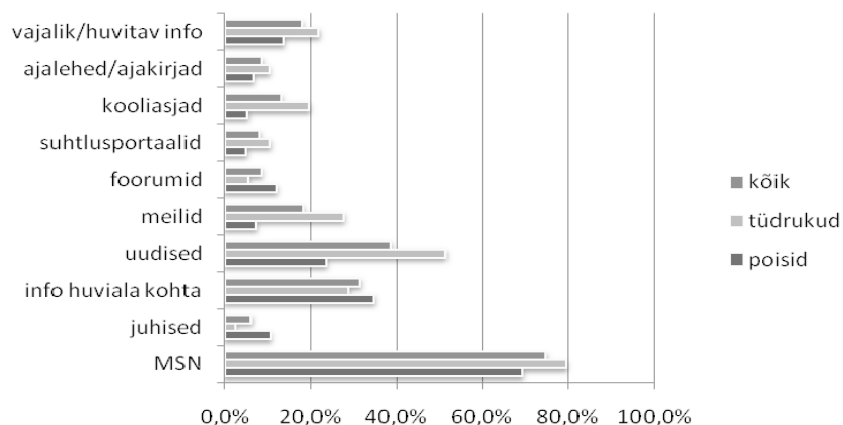
Võrreldes Soome uuringuga tulevad välja mõned erinevused. Soome põhikooli lõpetajad kasutavad arvutit mõnevõrra rohkem suhtlemiseks (85% Soome õpilastest, 80% siin uuritud õpilastest). Arvutimänge mängivad samuti Soome õpilased oluliselt rohkem (Soome õpilastest 56% ja eesti õpilastest 21,8%). Suured erinevused tulevad siin välja mõlemas uurimuses osalenud poiste kui ka tüdrukute vahel (Soome poistest 77% ja tüdrukutest 36%; eesti poistest 38,9% ja tüdrukutest 7,4%): poisid mängivad arvutimänge mõlemas riigis rohkem kui tüdrukud (vrd Luukka jt 2008: 162–164). Arvutimängude mängimise erinevust võiks seletada fakt, et eesti noorte uurimuses on pooled vastajad 11. klassist. Tõepoolest, 9. ja 11. klassi õpilaste vahel esineb statistiline erinevus ($p = 0,003$): 9. klassi õpilastest mängib arvutis

36,3% ja 11. klassi õpilastest 27,1%. Uudiste lugemise ja mitmesuguste materjalide otsimise kohta Soome uurimuses andmeid pole.

Võrreldes PISA 2009 uuringuga (Tire jt 2010: 57), on siinse uurimuse tulemused veidi erinevad. Ka PISA 2009 järgi kasutavad Eesti õpilased interneti eelkõige suhtlemiseks: koguni 91% Eesti 15-aastastest teeb seda kas mitu korda päevas või vähemalt mitu korda nädalas. Siinses uurimuses selgus aga, et arvutit kasutab suhtlemiseks 79,7% vastanud õpilastest. PISA 2009 tulemuste järgi loeb oma e-kirju 71% õpilastest, kuid siinses uurimuses tõi selle välja vaid 29,7% vastanutest. Uudiste lugemine oli PISA 2009 järgi populaarsuselt kolmas tegevus internetis, niimoodi vastas 68% Eesti õpilastest. Kuigi siinses uurimuses selgus, et uudiste lugemine on arvuti kasutamisel teisel kohal, siiski valisid selle vastuse vaid ligi pooled õpilased. Arvutitegevuse laadi puudutavatest tulemustest võime nii küsitlusest kui võrdlustest järeldada, et tegelikult kasutavad teismelised arvutis lugemist palju, kuna kõik eelmainitud tegevused on lugemisega seotud. Ainult mängud võivad tekitada tunde, et seal ei ole lugemist vaja, kuid tegelikult peavad noored mängides lugema mängujuhiseid, mõned mängud pakuvad võimalust kaasmängijatega suhtlemiseks, mis toimub analoogselt MSN-iga, jne.

Et õpilased kasutavad suhteliselt vähe arvutit kooli jaoks materjale otsides, näitab õppetöö nõrka kohta. Ilmselt ei ole õppimiseks vaja palju arvutist infot otsida ja seega ei tundu see õpilastele olulisena. Samas on just koduste tööde sidumine arvutist lugemisega üks olulisemaid võimalusi teadvustada noortele, kui tähtis on lugemisoskus. Loomulikult tuleb siin arvestada, et otsitav teave oleks noortele huvitav ja oluline.

Missuguseid tekste noored enda arvates arvutis loevad, illustreerib joonis 7. Kuna selle info teadasaamiseks kasutati avatud küsimust, siis võis õpilane anda mitu vastust.

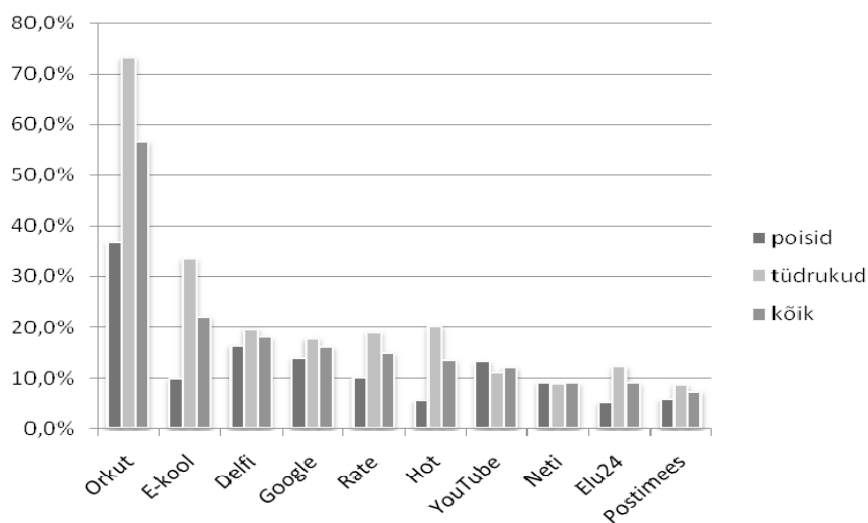
Joonis 7. Tekstid, mida loetakse arvutist

Kõige enam loetakse oma MSN-i sõnumeid: seda teeb koguni 74,7% vastanud noortest. Tüdrukud nimetavad MSN-i tekste enam kui poisid (vastavalt 79,8% ja 69,1%). Sellele järgneb uudiste lugemine, mida teeb 38,6% teismelistest. Uudiste lugemisel tuleb välja eriti suur erinevus poiste ja tüdrukute vahel: arvutis loeb uudiseid tüdrukutest 51,3% ja poistest 23,5%. Kolmandal kohal on oma huvialade

info lugemine: 31,5% noortest. Huviinfot loeb 6% poisse rohkem kui tüdrukuid: 34,8% poistest ja 28,8% tüdrukutest. Poisid loevad tüdrukutest kaks korda rohkem foorumitekste (vastavalt 12,0% ja 5,4%) ning neli korda rohkem juhiseid, mille hulka kuuluvad ka mängujuhised (vastavalt 10,6% ja 2,4%).

Kuna MSN-i kasutamine on noorte seas niivõrd valdav, siis on hea võimalus kasutada seda suhtluskeskkonda ka kooli ja kodu vahel suhtlemiseks. Teadlikumad õpetajad kasutavad juba praegu MSN-i klassijuhatajana teadete edastamiseks, kuid õpilastele võib see tunduda ka pealetükkivana (Kurm 2004), nii et siin on mõtlemisainet.

Vastajatel paluti välja tuua kolm sagedamini külastatavat veebikeskkonda. Joonis 8 toob neist välja 10 sellist, mida koolinoored kõige sagedamini külastavad.

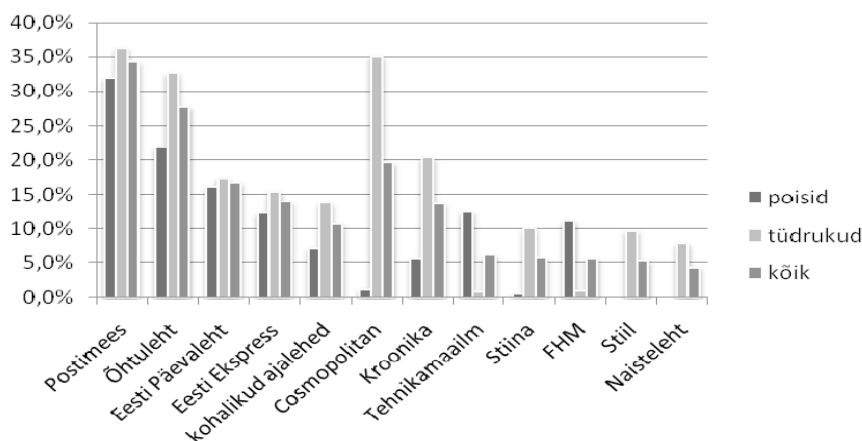

Joonis 8. Portaalid ja veebilehed, mida teismelised kõige sagedamini külastavad

Kokku nimetati 310 erinevat veebilehekülge. Enim külastatakse portaali Orkut: seda teeb 56,7% vastanud teismelistest, kusjuures eelistus on omasem tüdrukutele: koguni 73,2% tüdrukutest tõi välja just selle keskkonna (vrd poiste 36,9%). Järgnes E-kool, mida külastab kõige sagedamini 22,1% teismelistest (9,8% poistest ja 32,4% tüdrukutest). Kolmandale kohale jäi Delfi 18,1%-ga küsitatud teismelistest (16,3% poistest ja 19,5% tüdrukutest). MSN-i, mis veebis loetavate tekstide küsimuses enim esile tõusis, tõi eraldi välja vaid mõned vastajad – ilmselt seetõttu, et MSN avaneb eraldi dialoogiaknas ning seda ei tajuta veebilehena. Kui tüdrukud kasutavad rohkem suhtlemiseks mõeldud lehekülgi (Orkut, Hot, Rate) ja E-kooli, siis poisid kasutavad rohkem lehekülgi, millelt on võimalik uut infot leida: pärast Orkutit tulevad neil Delfi, Google ja YouTube. Kuigi kindlad küsitluses nimetatud veebileheküljed võivad olla tänaseks vahetunud – näiteks praegu ülipopulaarset suhtlusportaal Facebook tõi 2008.–2009. aastal eraldi välja vaid ligi 1% vastanutest –, on tendentsid tõenäoliselt samalaadsed: noored loevad igapäevaselt suhtluslehekülgi ja otsivad neid huvitavat infot.

3.3. Noored ja ajakirjandus

Internetiharjumuste kõrval uuriti ka noorte suhet tavapärase ajakirjandusega, sest tänapäeval on raske piiri tõmmata paber- ja võrguväljaannete vahele. PISA 2009 uuringust selgus, et Eesti õpilased loevad meelsasti ajalehti ja ajakirju: ajalehti loeb mitu korda nädalas või mitu korda kuus 80% Eesti 15-aastastest õpilastest ja ajakirju 72% (Tire jt 2010: 52). Joonis 9 annab ülevaate, missugused on koolinoorte seas loetavamad ajalehed ja ajakirjad.

Joonis 9. Ajalehed ja ajakirjad, mida teismelised kõige rohkem loevad

Kokku nimetati ajalehti-ajakirju 160 nimetust. Kõige enam loetakse Postimeest, mida loeb 34,3% vastanutest (31,9% poistest ja 36,2% tüdrukutest). Sellele järgneb Õhtuleht: 27,7% vastanutest (21,8% poistest ja 32,6% tüdrukutest). Kolmandal kohal on Eesti Päevaleht: 16,7% vastanutest (16,1% poistest ja 17,3% tüdrukutest). Suhteliselt palju loetakse ka Eesti Ekspressi (13,9% vastanutest) ja kohalikke ajalehti² (10,7%).

Ajakirjadest on kõige enam loetav Cosmopolitan (19,6% vastanutest; 1,2% poistest ja 35,0% tüdrukutest) ja Kroonika (13,6% vastanutest; 5,5% poistest ja 20,3% tüdrukutest). Kolmandal kohal oli poiste seas populaarne ajakiri Tehnikamaailm (6,1% vastanutest; 12,5% poistest ja 0,8% tüdrukutest). Populaarsed olid ka Stiina (5,7%), FHM (5,6%), Stiil (5,3%) ja Naisteleht (4,3%); teisi ajakirju mainiti juba vähem.

Nagu andmetest näha, ilmnevad ajakirjade lugemises suured ja statistiliselt olulised soolised erinevused. Poiste kolm lemmikajakirja on Tehnikamaailm (12,5% poistest), FHM (11,1%) ja Autoleht (6,5%), mida tüdrukutest loevad vaid vähesed. Tüdrukute kolm lemmikajakirja on aga Cosmopolitan (35,0%), Kroonika (20,3%) ja Stiina (10,1%), mida omakorda loevad väga vähesed poisid. See toob välja õpilaste huvide suured erinevused: poisid tahavad rohkem lugeda tehnikast ja autodest, tüdrukud moest ja kõmulistest uudistest laias maailmas.

Ajakirjandust ei loe kõik noored ning soolised erinevused on selleski plaanis suhteliselt suured. 5,5% uuringus osalenutest kirjutas vastuseks, et nad ei loe üldse

² Kohalike ajalehtede rühma on koondatud ajalehed Sakala, Hiiu Leht, Virumaa Teataja, Võrumaa Teataja, Lääne Elu, Valgamaalane, Pirita Leht ja Nõmme Sõnumid.

ajalehti ja ajakirju, ja sellise vastuse andsid poisid kolm korda sagedamini kui tüdrukud (8,6% poistest ja 2,8% tüdrukutest).

4. Arutelu ja järeldused

Õpilaste vaba aeg on täidetud mitmesuguste tegevustega. Lugemine on nende eelistuste seas alles kuuendal kohal, seejuures tüdrukutel kolmandal ja poistel kuuendal kohal, niisiis teadvustavad tüdrukud lugemist rohkem kui poisid.

Lugemine vabal ajal ei tähenda tingimata ainult raamatute lugemist, vaid hõlmab kindlasti ka teistsuguste tekstide lugemise, nagu ajalehed, ajakirjad, väga mitmesugust laadi arvutitekstid jne. Siin tutvustatud uurimuse tulemused lubavad järeldada, et tüdrukud teadvustavad paremini, kui lahutamatu on lugemine igapäevase elu paljudest muudest tegevustest. See kinnitab Sharon Pitcheri jt (2007) seisukohta, et sõna *lugemine* (ingl *reading*) tähendus ei hõlma poiste jaoks ajakirjade, e-kirjade, mängude ja teiste tekstide vabal ajal lugemist meelelahutuseks või info hankimiseks. Poiste määratluse järgi tundub, et nende lugemishuvi ei sisalda ühtegi vormi akadeemilisest lugemisest. Paljud õpilased ei näe ennast kui lugejat ja kirjutajat, sest lugemist määratletakse kui koolitegevust. Õpilased võivad defineerida lugemist ja lugejat ainult akadeemilises kontekstis ja see kontekst sageli ei sisalda sellist lugemist ega kirjutamist, millega õpilased on seotud väljaspool klassiruumi. (Pitcher jt 2007) Uurimusest tuleb ka välja, et poisid loevad vähem ajalehti ja ajakirju. Siin võib üheks põhjuseks olla noormeestele suunatud ajakirjade vähesus võrreldes tütarlastele sobivate ajakirjadega. Samas on oluline, et nii õpilased kui õpetajad mõistaksid lugemisoskust individuaalselt eesmärgistatud ja vältimatult vajaliku oskusena, milleta tänapäeva elus hakkama ei saa, ja see on oskus, mida me vajame tegelikult iga päev ja kogu aeg.

Kuigi teismelised sageli ei teadvusta ennast lugejana, näitavad uurimistulemused, et tegelikult nad loevad väljapool kooli üsna palju. Kui pooled noored kasutavad arvutit iga päev 2–4 tundi ja 21,6% vastanutest isegi rohkem kui neli tundi, siis see on aeg, kus noored lugemiseta hakkama ei saa. Siit tulebki välja suur vastuolu, kuidas teismelised teadvustavad lugemist. Kui lugemist nimetas oma vabaajategevusena vaid 45,6% poisse ja 73,4% tüdrukuid, siis arvuti kasutamise puhul tuleb välja, et 75,1% poistest ja 88,9% tüdrukutest mõistavad, et nad kasutavad arvutis lugemist kas kogu aeg või kuni vähemalt poole ajast. Teisisõnu, 24,9% poisse ja 11,1% tüdrukuid arvutikasutust lugemisega ei seosta, ja see on probleem.

Enamik tegevustest arvutis on aga seotud lugemisega: suhtlemine sõpradega MSN-is või suhtlusportaalides, uudiste lugemine, materjali otsimine nii huvialade kui kooli jaoks ning e-kirjade lugemine ja kirjutamine. Vaid mängimine on vähem seotud lugemisega, vähemalt nii arvatakse. Ilmselt siit tulebki erinevus, miks poisid enda arvates loevad arvutis olles vähem. Tulemused on vastupidised paljude täiskasvanute arvamusega, et enamik noori kasutab arvutit ainult mängimiseks. Kui see ka nii oleks, tuleks arvestada mängude arendavat mõju, millel peatun pisut allpool.

Teismelised loevad arvutis eri laadi tekste, mis nõuavad neilt teiselaadset lugemisoskust, kui traditsiooniline lugemisõpetus on neile seni pakkunud. See toetab Johnsoni ja Kressi (2003) seisukohta, et kooli kirjaoskusorientatsioon vajab põhjalikku muutmist. Kui trükitekst on seotud ja piiritletud tekst, siis elektrooni-

line tekst ei kulge linearselt, vaid ühenduste sarjana – see juhib inimese erinevate lingitud tekstide juurde, mis asetsevad originaalist eraldi (Pahl, Rowsell 2005: 35) ja moodustavad lugeja jaoks ise kujundatava tekstiterviku. Elektrooniliste tekstide lugemine eeldab nii hierarhiliste ja lihtsate nimestikmenüüde tundmist kui ka ettekujutust lehekülgede vaba lugemisjärjestusega korrastusest, paiknegu need hierarhias või võrgustikuna (OECD 2008: 17). Kate Pahl ja Jennifer Rowsell (2005: 78, 134) toovad välja, et lapsed on uue kommunikatsioonisüsteemi meistrid, ja kombineerides nende oskusi traditsioonilisemate meetoditega, saavad õpetajad kasutada õpilaste vajadusi ja huvi õppimisel. Samas nõuab kirjaoskuspraktikate muutumine juhendamiseviiside muutmist.

Just tekstimaailmade erinevusest tulevad esile suured vastuolud kooli ja kodu tekstikeskkonna vahel. Vabal ajal on õpilased seotud väga mitmeladsete tekstidega. Nad loevad nii sidusaid terviktekste kui ka sidumata ehk mittelineaarseid tekste, nii trüki- kui ka elektroonilisi tekste. Koolis ei taheta aga kuigi sageli arvestada õpilaste huvidega ning elektrooniliste tekstide lugemine ei tundu enamasti õpetajate jaoks “päris” lugemisenä. Samas ei aduta, et just elektrooniliste tekstide iseärasuste arvestamine aitab õpetajal õppetööd tõhustada, arvestades õpilaste vajadusi ja huve. Kui õpilased, eriti poisid, teadvustaksid, et suure osa oma vabast ajast nad tegelevad lugemisega, siis oleks neid ilmselt lihtsam viia ka ilukirjanduse lugemiseni. Kuigi lugemine arvutis ja raamatulugemine tunduvad olevat väga erinevad, saaksid õpetajad vähemalt kasutada õpilaste arvutikasutamise harjumusi lugemishuvi tõstmiseks. Üheks võimaluseks on Eestis juba üle kümne aasta käigus olev projekt “Lugeda on mõnus” (LOM), kus põhikooliõpilased loevad ilukirjandust ning arutlevad loetu üle veebifoorumis, lisaks saavad projektis osalejad teha veebilehekülgi ja slaidiesitlusi nii autorite kui raamatute kohta ning kirjutada jututoas ise järjejuttu. Sarnaselt selle projektiga võib iga õpetaja lõimida oma kirjutustundi ka arvutikasutuse: õpilane võib kirjutada raamatutegelasele e-kirja, koostada teose põhjal blogi, täita peategelase ankeet suhtlusportaalis vms. Samuti saaks õpilasi juhtida ka internetis leiduva ilukirjanduse juurde, mille autoriteks on sageli just õpilaste eakaaslased (vt Poogen), ja ehk oleks järgmine samm juba e-raamatute lugemine.

Siin tutvustatud uurimusest selgus, et vähemalt 40% poistest mängib arvutimänge. Ühe huvitava ideena, mis suunab siinseid tulemusi ka mängude osas arvestama, on James P. Gee mõte, kuidas õppimist muuta õpilastele haaravamaks: ta soovib kasutada õpetamisel just arvuti- ja videomängude põhimõtteid. Kui enamik täiskasvanuid peab arvutimänge suureks ajaraiskamiseks, siis Gee on rõhutanud video- ja arvutimängude mängimise olulisust. Gee on toonud välja, et videomängude õppimine on uue kirjaoskuse omandamine (Gee 2003: 13). Noored on tegelikult alati õppima uusi asju: õpilased, kes koolis sageli õppida ei taha, omandavad kiiresti väga keeruliste arvutimängude reegleid. Õpetajad võivad teha koolis ja tööl õppimise tõhusamaks, kui nad pööravad tähelepanu headele arvuti- ja videomängudele. See ei tähenda kindlasti seda, et mängude tehnoloogiat peaks kasutama koolis ja tööl, vaid et õpetaja saab rakendada tulemuslikke õppimispõhimõtteid, mida heade mängude disainerid on kasutanud. Head mängudisainerid on praktilised õppimisteoreetikud, kuna nad on rakendanud põhjalikult tõhusaid meetodeid, et panna inimesi õppima ja õppimist nautima (Gee 2007: 29). Mängud asetavad keele ja õppimise sellisesse vormi, mis sobib väga hästi sellega, kuidas inimese aju õpib ja mõtleb, samas koolid vahetevahel seda ei tee (Gee 2007: 123). Seega peaksid õpetajad

end kurssi viima mitmesuguste arvutimängudega, et õppetööd koolis tõhusamaks muuta. Põhjanaanabrite uurimusest on aga välja tulnud, et 85% Soome õpetajatest ei tunne arvutimänge ega näe nende õppimiseks vajadust (Luukka jt 2008: 85). Eesti kohta analoogsed uuringud puuduvad, kuid arvata võib, et samasugune tendents valitseb ka meil. Õpetajate ja lastevanemate jaoks tunduvad arvuti- ja videomängud mõttetutena ning nende plusse ei osata ära kasutada.

5. Kokkuvõte

Teismelised kasutavad väljaspool kooli erilaadset tekstimaailma. Nende igapäevaelu sisaldab üsna palju lugemist, kuid sageli ei saada sellest aru, sest lugemise all mõistetakse ikkagi peamiselt ilukirjanduse lugemist. Väljaspool kooli veedavad õpilased sageli suhteliselt suure osa koolivälisest aegast arvutis, kus tegelikult ei saa samuti hakkama ilma lugemiseta. Meedia- ja arvutitekstide lugemisel ilmnevad aga sisulised erinevused: tüdrukud kasutavad rohkem suhtluskeskkondi, loevad enam moest, välimusest ja seltskonnaelust, kuid poisid loevad meelsamini neid huvitavat temaatikat nii internetist kui ajakirjadest-ajalehtedest.

Õpetajate jaoks on oluline tunda seda tekstikeskkonda, kus õpilased pärast kooli viibivad, sest see aitab neil mõista, missuguseid oskusi on vaja õpilastes arendada, ja samas õpilasi motiveerida. Kui pööratakse rohkem tähelepanu sellele, mida, kuidas ja miks lapsed loevad ja kirjutavad, olgu siis tegemist tavapärase ajakirjanduse või internetitekstidega, mille tähtsust eesti noorte jaoks uurimus kinnitab, siis me võiksime olla rohkem teadlikud sellest, kuidas lapsed tänapäeval keelt mõistavad. Arvestades muutunud tekstimaailma ja kirjaoskuse mõiste laienemist, saavad õpetajad kasvatada iseseisvalt mõtlemaid inimesi, kes tulevad toime ka homses maailmas.

Uurimistulemused näitavad, et lugemine ei ole kolmandiku teismeliste teadvustatud meelistegevuste hulgas, kuigi tüdrukud aduvad paremini, et nad kasutavad lugemist ka siis, kui võtavad kätte ajakirja või istuvad arvuti taha. Poisid aga ei seosta sellist tegevust lugemisega; nende jaoks näib lugemine seostuvat vaid koolitööga ja tähendab raamatute lugemist. Arvutit kasutavad 72% noortest 2–4 ja rohkem tundi päevas. 83% vastanutest saab aru, et suurem osa nende arvutikasutusajast sisaldab lugemist. Noorte arvutitekstimaailm on väga mitmekesine: MSN, uudised, info huvialade kohta, koolimaterjalid, mängud jne, mille lugemise eripäraga võiks ka koolis rohkem arvestada, nagu on osutanud väga paljud kirjaoskuse mõiste arendajad. Seega tuleks lugemise argimõistet nii õpetajate kui noorte jaoks oluliselt avardada.

Viidatud kirjandus

- Assor, Avi; Kaplan, Haya; Roth, Guy 2002. Choice is good, but relevance is excellent: Autonomy-enhancing and suppressing teacher behaviours predicting students' engagement in schoolwork. – *British Journal of Educational Psychology*, 72, 2, 261–278. [doi:10.1348/000709902158883](https://doi.org/10.1348/000709902158883)
- Considine, David; Horton, Julie; Moorman, Gary 2009. Teaching and reading the millennial generation through media literacy. – *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 52, 6, 471–481. [doi:10.1598/JAAL.52.6.2](https://doi.org/10.1598/JAAL.52.6.2)
- Deci, Edward L.; Ryan, Richard M.; Williams, Geoffrey C. 1996. Need satisfaction and the self-regulation of learning. – *Learning and Individual Differences*, 8, 3, 165–183. [doi:10.1016/S1041-6080\(96\)90013-8](https://doi.org/10.1016/S1041-6080(96)90013-8)
- Gee, James Paul 2003. *What Video Games Have to Teach us about Learning and Literacy*. New York: Palgrave Macmillan.
- Gee, James Paul 2007. *Good Video Games and Good Learning: Collected Essays on Video Games, Learning, and Literacy*. New York: Peter Lang.
- Gee, James Paul 2008. *Social Linguistics and Literacies: Ideology on Discourses*. London, New York: Routledge.
- Gottfried, Adele Eskeles 1985. Academic intrinsic motivation in elementary and junior high school students. – *Journal of Educational Psychology*, 77, 6, 631–645. [doi:10.1037/0022-0663.77.6.631](https://doi.org/10.1037/0022-0663.77.6.631)
- Guthrie, John T.; Wigfield, Allan; Humenick, Nicole M.; Perencevich, Kathleen C.; Taboada, Ana; Barbosa, Pedro 2006. Influences of stimulating tasks on reading motivation and comprehension. – *The Journal of Educational Research*, 99, 4, 232–245. [doi:10.3200/JOER.99.4.232-246](https://doi.org/10.3200/JOER.99.4.232-246)
- Guthrie, John T.; Wigfield, Allan 1997. Reading engagement: A rationale for theory and teaching. – John T. Guthrie, Allan Wigfield (Eds.). *Reading Engagement: Motivating Readers Through Integrated Instructions*. Newark, DE: International Reading Association, 1–12.
- Johnson, David; Kress, Gunther 2003. Globalisation, literacy and society: Redesigning pedagogy and assessment. – *Assessment in Education*, 10, 1, 5–14. [doi:10.1080/09695940301697](https://doi.org/10.1080/09695940301697)
- Knobel, Michele; Lankshear, Colin 2003. *New Literacies: Changing Knowledge and Classroom Learning*. Buckingham: Open University Press.
- Kucer, Stephan B. 2009. *Dimensions of Literacy*. New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Kurm, Tarmu 2004. *Eesti üldhariduskoolide õpetajate valmidus meedia õpetamiseks läbiva teemana*. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool.
- Luukka, Minna-Riitta; Pöyhönen, Sari; Huhta, Ari; Taalas, Peppi; Tarnanen, Mirja; Keränen, Anna 2008. *Maaailma muuttuu – mitä tekee koulu?* Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- OECD 2008. *Lugemisoskus. PISA 2009 raamdokument*. Tallinn: REKK.
- Pahl, Kate; Rowsell, Jennifer 2005. *Literacy and Education. Understanding the New Literacy Studies in the Classroom*. London: Paul Chapman Publishing.
- Pitcher, Sharon M.; Albright, Lettie K.; DeLaney, Carol, J.; Walker, Nancy T.; Seunariningsingh, Krishna; Mogge, Stephen; Headley, Kathy N.; Ridgeway, Victoria Gentry; Peck, Sharon; Hunt, Rebecca; Dunston, Pamela J. 2007. Assessing adolescents' motivation to read. – *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 50, 5, 378–396. [doi:10.1598/JAAL.50.5.5](https://doi.org/10.1598/JAAL.50.5.5)
- Street, Brian V. 1984. *Literacy in Theory and Practice*. Cambridge Studies in Oral and Literate Cultures, 9. Cambridge, New York, Melbourne: CUP.
- Sweet, Anne P.; Guthrie, John T.; Ng, Mary M. 1998. Teacher perceptions and student reading motivation. – *Journal of Educational Psychology*, 90, 2, 210–224. [doi:10.1037/0022-0663.90.2.210](https://doi.org/10.1037/0022-0663.90.2.210)

Tire, Gunda; Puksand, Helin; Henno, Imbi; Lepmann, Tiit 2010. PISA 2009 – Eesti tulemused. Eesti 15-aastaste õpilaste teadmised ja oskused funktsionaalses lugemises, matemaatikas ja loodusteadustes. http://www.ekk.edu.ee/vvfiles/o/PISA_2009_Eesti.pdf (10.01.2011).

Võrgumaterjalid

Eesti Statistika 2010. <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfilere.asp> (10.01.2011).

LOM = Lugeda on mõnus. <http://www.lom.edu.ee> (10.01.2011).

MEDIAPPRO 2006. A European Research Project: The Appropriation of New Media by Youth. <http://www.mediapro.org/publications/finalreport.pdf> (10.01.2011).

Poogen. <http://www.poogen.ee> (10.01.2011).

Õppekava 2010 = Põhikooli riiklik õppekava 2010. <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13273133> (29.09.2010).

Helin Puksandi (Tallinna Ülikool) uurimisvaldkonnad on teismeliste lugemisoskus, -motivatsioon ja -käitumine.

helin.puksand@tlu.ee

ESTONIAN ADOLESCENTS' READING HABITS USING THE EXAMPLE OF MEDIA

Helin Puksand

Tallinn University

People understand literacy as the ability to read and write. Today the term text has widened to include printed text, media text, but also the Internet, films, and television. Home literacy is often described as differing greatly from school literacy (e.g. Luukka et al. 2008, Pahl, Rowsell 2005). If teachers are aware of literacy practices of their students they can build on these in classroom settings (Pahl, Rowsell 2005: 70). The aim of this survey was to study adolescents' leisure time activities and their reading habits outside school.

A questionnaire was used to canvass 914 Estonian adolescents between the ages 15–18 concerning their reading habits.

The survey indicated that reading habit was in 6th place amongst adolescents' leisure time activities and even in 3rd place amongst girls. Adolescents use the computer quite extensively: half of them use the computer 2 to 4 hours a day. However, many of the computer activities they engaged in include reading: they use text messaging, read the news, read texts that interest them or that are assigned in school. Furthermore, boys like playing computer games. The most-read texts in the computer are MSN, news, information about hobbies, e-mails, information about school, newspapers and magazines, forums and communication sites. When enumerating websites adolescents read the most, communication sites took first place. Moreover, adolescents read lots of newspapers and magazines; girls, however, read more of these kinds of texts.

The questionnaire clearly shows that Estonian adolescents read outside school more than they think they do. For example, 60% designate themselves as readers but, over 72% use computer sources for reading. Knowing this, it may be easier for teachers to motivate their students and to enhance learning in their classes. Students are tomorrow's adults, and for the future they need good literacy skills and insights into various types of texts.

Keywords: native language pedagogy, literacy, reading literacy, reading habits, media, multimedia, Estonian